

VASARA

- Pelastuslaitosten hankintojen
vastuullisuusarviointityökalu

SATAKUNTALIITTO
Regional Council of Satakunta

Euroopan unionin
osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

**Satakunnan
hyvinvointialue**

Tilaisuuden sisältö:

- VASARA –hankkeen lyhyt esittely
 - Kyselyn rakenne ja sisältö
 - Tulokset ja johtopäätökset

 - Kysymykset, kommentit ja vapaa sana
-
- ✓ Tilaisuutta ei tallenneta.
 - ✓ Materiaalit jaetaan osallistujille.

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

**Satakunnan
hyvinvointialue**

VASARA

- Pelastuslaitosten hankintojen vastuullisuusarviointityökalu (1.9.2024 – 31.10.2025)

- **Satakunnan pelastuslaitoksen koordinoima EAKR- rahoitteinen hanke.**
 - Rahoittajana toimii Satakuntaliitto
 - Järjestyksessään toinen EU-rahoitteinen hanke Satakunnan pelastuslaitoksella
→ VASARA:n edeltäjänä SYMPPIIS –hanke, jonka aiheena ympäristövahinkojen torjunta ja YVT-suunnittelu
- Hankkeen tarkoituksena on nykyaikaistaa ja vahvistaa pelastuslaitoksien hankintaprosessia.
- Tavoitteena edistää siirtymää uusiutuvan energian käyttöön ja kasvattaa turvallisuuskriittisten organisaatioiden energiaomavaraisuutta.
- Päätuotoksena laaditaan hankejulkaisu.
- Hankejulkaisun lisäksi tuotetaan muuta hankkeen teemoihin liittyvää materiaalia.

AVAINTEEMAT:

Hankintaosaamisen kehittäminen:
vastuullisuus ja huoltovarmuus

&

Energiaomavaraisuus, varautuminen ja
huoltovarmuus (materiaalihankinnat)

Avainsanoja: Vastuullisuus, hankinnat, ympäristövastuullisuus, kestävä kehitys, katastrofivalmius, energiaomavaraisuus, uusiutuva energia, huoltovarmuus, jatkuvuudenhallinta, elinkeinoelämä.

Euroopan unionin
osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

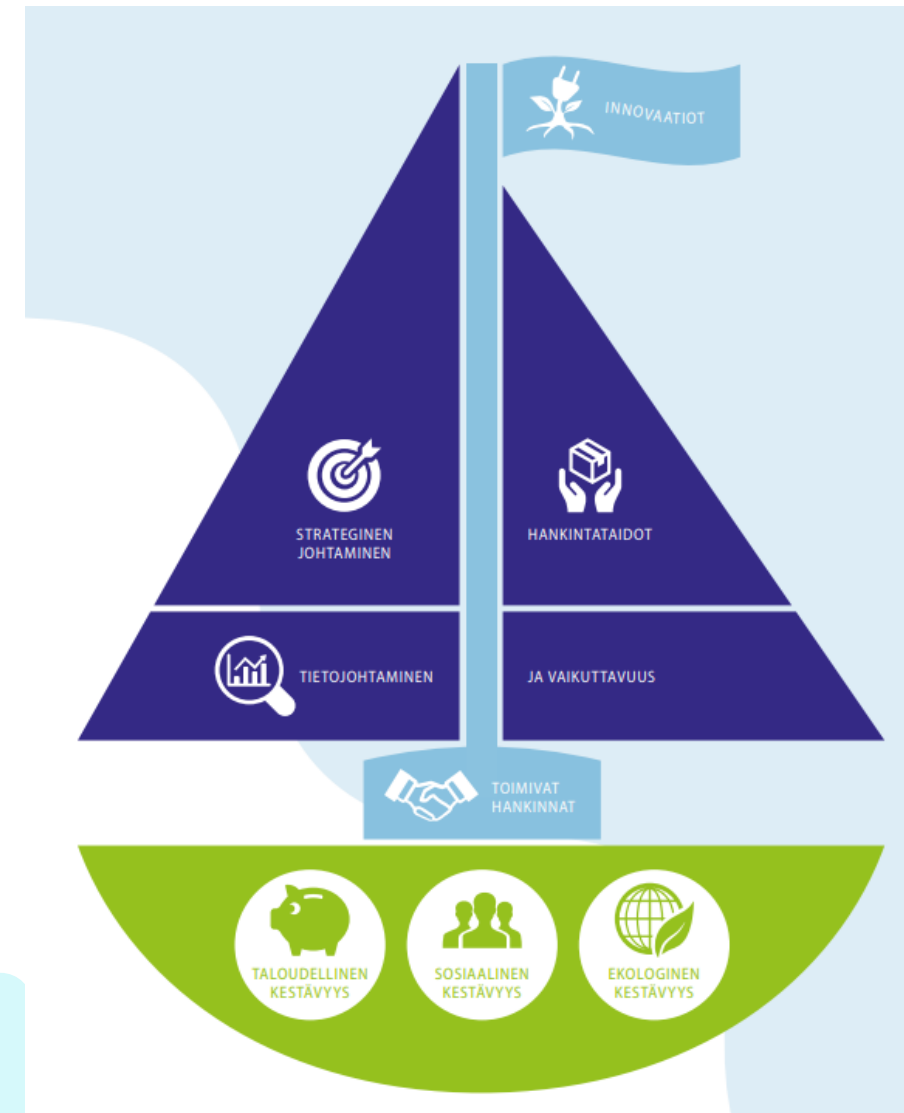

Satakunnan
hyvinvointialue

Taustaa:

- Hankintalain mukaan julkisten organisaatioiden tulee toteuttaa hankintansa **kokonaistaloudellisesti sekä ympäristö- ja sosiaaliset** näkökohdat huomioon ottaen.
 - Kestävillä hankinnoilla vaikuttavuutta.
 - Tuetaan pelastuslaitoksien hankintojen ja kansallisten sekä kansainvälisten hankintasuositusten yhdenmukaisuutta.
 - huomioiden vastuullisuus, huoltovarmuus sekä alueellisen innovointi- ja elinkeinotoiminnan hyödyntäminen.
- Pelastuslaitokset tekevät merkittävässä määrin kilpailutettuja hankintoja.
- Kestävät hankinnat linjassa pelastustoimen arvojen kanssa
 - Huoltovarmuus tärkeää toiminnan jatkuvuuden kannalta
 - Hyödynnetään hankintojen potentiaali

→ Pelastustoimen osallisuuden vahvistaminen vastuullisuustyössä hankintojen näkökulmasta.
→ Halutaan tukea pelastustoimen hankintaosaamista, riskienhallintaa sekä huoltovarmuutta.

Kansallinen julkisten hankintojen strategia 2020
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020090768680>

Euroopan unionin
osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

Satakunnan
hyvinvointialue

Hankkeen aikana:

Analyysi Satakunnan pelastuslaitoksen hankintatoimien nykytilasta:

- Tarkastellaan hankintatoimia vuosien 2023 – 2024 dataan perustuen.
- Sisältää SPEND-tarkastelun (volyymit, toimittajat, trendit).

Kysely pelastuslaitoksille hankintatoimintaan liittyen:

- Webropol- pohjainen kysely
- Kysymyksiä kolmessa kategoriassa: hankintojen johtaminen ja hankintaprosessit, vastuullisuus ja riskienhallinta
- Tuloksia hyödynnetään hankejulkaisun osana.

Vastuullisuusarviointityökalu: (kansallisesti hyödynnettävissä oleva)

- Esimerkkejä vastuullisuuden ja huoltovarmuuden huomioimiselle hankintaprosessin eri vaiheissa
- Excel-pohjainen työkalu tukemaan hankintaprosessia → (suunnittelu, markkinakartoitus, sopimukset)

Toimittajien haastattelut:

- Toimittajien valmius huomioida vastuullisuus ja huoltovarmuus
- Yhteistyön kehittäminen kilpailutuksien osalta

Hanketuotos sitoo
aihealueet yhteen.

Asiaa tarkastellaan
hankintojen
näkökulmasta.

Hankejulkaisu:

- Hankkeen päätuotos, joka toimii myös maksatuksen perustana.
- Koostuu seuraavista osa-alueista:
 - Vastuullisuuden huomioiminen pelastustoimen hankinnoissa
 - Energiaomavaraisuuden kehittäminen
 - Varautuminen ja huoltovarmuus hankinnoissa
 - Johtopäätökset hankkeen teemoihin liittyen
- Pääasiallisena julkaisualustana Satakunnan pelastuslaitoksen verkkosivut (pelastustoimi.fi)
- Tullaan julkaisemaan syksyn aikana → aiheesta tiedotus erikseen

Kyselyn rakenne ja sisältö

Euroopan unionin
osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

Satakunnan
hyvinvointialue

Pelastuslaitoksille suunnattu kysely:

Tavoite:

- Kartoittaa pelastuslaitoksien hankintoihin liittyviä toimintamalleja, näkemyksiä ja tietotaitoa (vastuullisuus ja riskienhallinta).
 - Saada aineistoa, jota voidaan hyödyntää hankkeen aikana (hankejulkaisu) → erityisesti kilpailutetuista hankinnoista.
 - Nostaa hankkeen aihepiiriä esille.
- Kyselyllä tavoiteltiin pelastuslaitoksien hankintoja suorittavia henkilöitä.

Kyselyn rakentuminen:

- Kysymykset jaettu kolmeen ryhmään (hankintojen johtaminen ja hankintaprosessit, vastuullisuus ja riskienhallinta)
- Yhteensä kysymyksiä n. 30 kpl (monivalinta, avoimet kysymykset, mahdollisuus lisätietojen antamiseen)
- Mahdollisuus vastata anonymisti → ainoastaan tieto vastaajan edustamasta pelastuslaitoksesta
- Mahdollisuus vastata yksin tai ryhmässä
- Kerättyjä tietoja käytetään ainoastaan hankkeen tarkoituksiin
- Ei erillistä raporttia, joka syntyisi kyselyyn

Vastausten seuranta:

- Vastausaikaa annettiin yht. 3 viikkoa (kysely sulkeutunut 1.4.).
- Vastauksia saatiin yht. **8 pelastuslaitokselta** (vastausprosentti 38 %)
- Kysely avattu yli 30 kertaa, vastaaminen aloitettu 14 kertaa, vastausaika keskimäärin 50 min.

Vastauksien analysoinnissa huomioitava:

- Subjektiiivisiä näkemyksiä, jotka tarjoavat vastaajakohtaisia näkökulmia
- Kolmessa vastauksessa mukana on ollut useampi kuin yksi vastaaja
- Matala vastausprosentti ja vastauksien pelastuslaitoskohtainen jakautuminen ei anna kokonaiskuvaa
- Euromääräinen data suurimmaksi osaksi pelkästään arvioihin perustuvaa
- Kyselyyn vastanneet pelastuslaitokset edustavat enimmäkseen pieniä tai keskisuuria laitoksia

Vastaajien tehtävänimikkeitä:

Tekninen päällikkö, hankinta- ja koulutuspäällikkö, palopäällikkö, pelastuspäällikkö, huoltomestari, hallintosihteeri, hankintapäällikkö, kalustomestari, varusmestari

Kysely pelastuslaitosten hankintatoiminnasta:

Hankintojen johtaminen ja hankintaprosessit

- Kysymyksiä yht. 18 kpl
- Hankintojen ohjaus
- Toimintamallit
- Hankintojen suunnittelu
- Markkinakartoitus
- Hankinnat (tavara- ja palvelu) €
- Yhteishankinnat

Vastuullisuus

- Kysymyksiä yht. 6 kpl
- Vastuullisuus strategiatasolla
- Huomioiminen hankinnoissa
- Haasteet vastuullisuuden huomioimisessa
- Mahdolliset referenssit

Riskienhallinta

- Kysymyksiä yht. 5 kpl
- Hankintojen riskianalyysi
- Riskienhallintakeinot
- Sopimusten seuranta
- Hankintojen keskeiset riskit

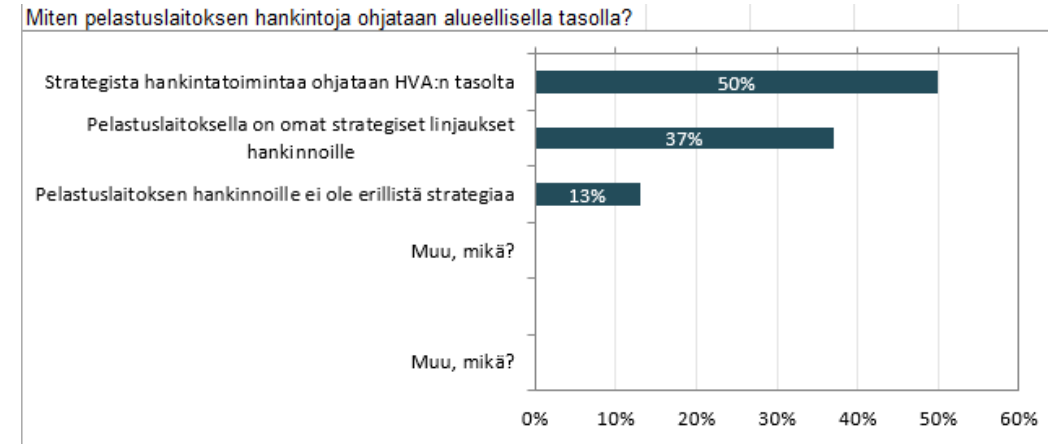

Kyselyn tulokset

VASARA - Pelastuslaitosten hankintojen vastuullisuusarviointityökalu

Hankintojen johtaminen ja hankintaprosessit:

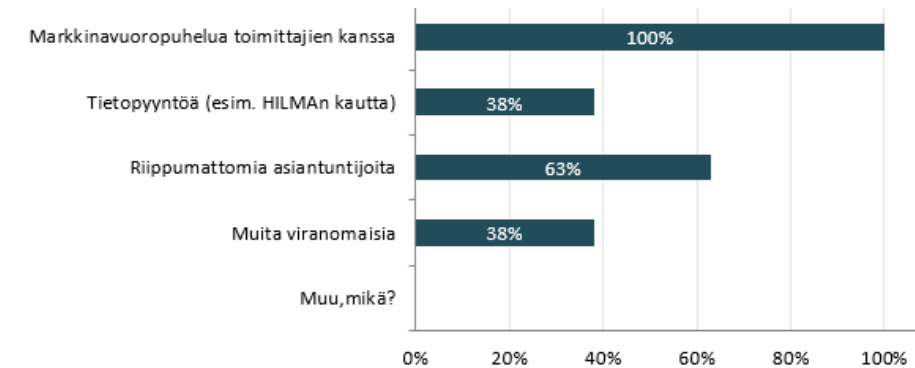
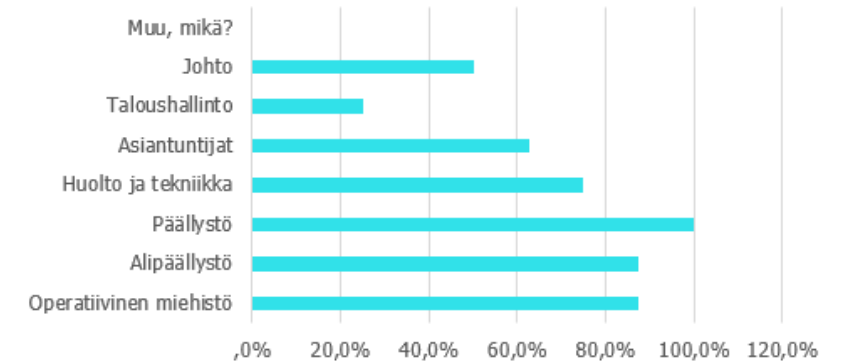
- Strategista hankintatoimintaa ohjataan suurimmaksi osaksi hyvinvointialueiden tasolta.
 - Pelastuslaitokset analysoivat hankintatoimintaa ja hankintoihin liittyvää dataa.
 - Hankintatoimintaan liittyvät toimintamallit koettiin pääosin selkeiksi.
- Hyvinvointialueuudistuksen myötä:
- Pelastuslaitokset kokevat saavansa aiempaa enemmän tukea hankintojen suorittamiseen.
 - Hankintabyrokratia on lisääntynyt, mikä saattaa osaltaan hidastaa hankintaprosesseja.
 - Pelastuslaitoksien rooli hankinnoissa on substanssipuolella, kun taas hyvinvointialueet tekevät hankintojen kannalta käytännön työn (kilpailutus ja hankintalaki).

Suunnittelu:

- Pelastuslaitokset suunnittelevat hankinnat itsenäisesti. Tarvittaessa hyödynnetään hyvinvointialueiden hankintatoimea tai muita sidosryhmiä.
- Suunnittelu on yhdistelmä strategista ja tarvelähtöistä suunnittelua.
 - Hankintoja suunnitellaan sekä pitkällä että lyhyellä aikavälillä (100 % vastauksista)
- Suunnittelussa osallistetaan operatiiviseen toimintaan osallistuvia tahoja.
- Suunnittelun oleellisimmiksi työkaluiksi nostettiin
 - tietopohja edellisistä hankinnoista.
 - hankkijan oma kokemus ja tietotaito
 - Myös HVAn ja muiden pelastuslaitoksien tuki koettiin tärkeäksi
- Markkinakartoituksen keinoista markkinavuoropuhelu ja riippumattomien asiantuntijoiden hyödyntäminen nousivat selkeimmin esiin.

Mitä seuraavista tahoista osallistetaan hankintojen suunnitteluun, kun hankinta on operatiiviseen toimintaan liittyvää

Yhteishankinnat:

- Yhteishankinnat on huomioitu hankintoja koskevissa strategioissa tai vastaavissa (75%).
- Yhteishankintoja suoritettu 2023 – 2024 pelastuslaitoksien muodostamien hankintarenkaiden tai yhteishankintayhtiöiden (Sansia, Hansel) kautta.
 - YTA-alueiden yhteistyönä tehtyjä hankintoja olivat tehneet 2 pelastuslaitosta (sama YTA-alue).
- Yhteishankinnoista koettiin saatavan seuraavia etuja:
 - Volyymietuja, resurssien säästöä (substanssi ja kustannus), kaluston yhteensopivuus
- Haasteina nousivat esiin
 - Yhteistyön koordinointi, tarpeiden yhteensovittaminen, yhteishankintayhtiöiden kautta tehtyjen hankintojen lisäkustannukset
- Ajatuksia yhteishankintatoiminnan kehittämistä:
 - Kehittämällä yhteistyötä esim. seminaarien, foorumien ja verkostojen kautta, myös valtakunnallisesti.
 - kontaktien lisääminen ja yhteistyön tiivistäminen
 - Tarveanalyysi alueiden kesken.
 - Kartoitetaan samanlaiset artikkelit ja pohditaan kaluston yhteensopivuutta (huoltovarmuus)

Vastuullisuus hankinnoissa:

- Vastuullisuus näkökulmat on huomioitu hankintastrategiassa tai vastaavissa hankintatoimintaa ohjaavissa asiakirjoissa (75 %).
- Yleisimmäksi haasteiksi vastuullisuuden huomioimisessa nousi
 - Tiedon puute ja vastuullisuus näkökulmien määrittäminen hankintaprosessissa
 - Hankintojen strategiset linjaukset eivät tue vastuullisia hankintoja
- Tavara- ja palveluhankinnoissa vastuullisuus on huomioitu seuraavasti:
 - Vähimmäisvaatimuksena (esim. teknisissä eritelmissä) 50 %
 - Soveltuvuusvaatimuksena, 38 %
 - Hankintasopimuksen erityisehdoissa 38%
 - Laadullisena vertailuperusteena tarjouspyynnössä 38%
 - En osaa sanoa 13 %
 - Ei ole huomioitu 13%

Vastuulliset hankinnat:

Taloudellinen
vastuullisuus

Ekologinen
vastuullisuus

Sosiaalinen
vastuullisuus

→ Vastauksissa **ekologiseen** tai sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyviä kriteereitä tai ehtoja ja niiden käyttöä oli vaikeampi tunnistaa.

Euroopan unionin
osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

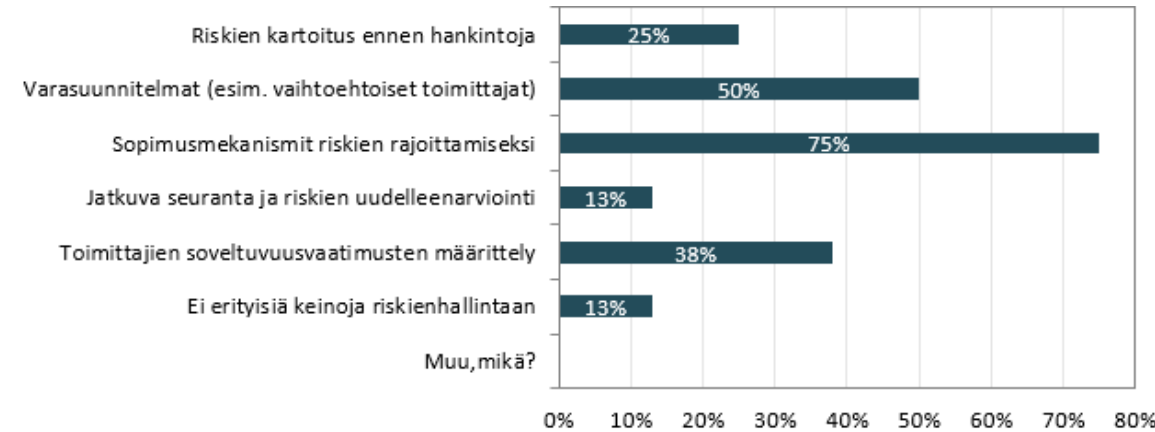

Satakunnan
hyvinvointialue

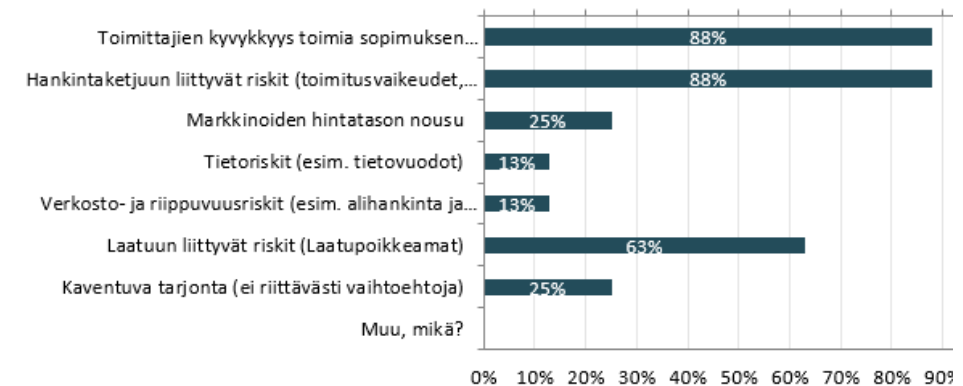
Riskienhallinta hankinnoissa:

- Hankinnoille ei lähtökohtaisesti tehdä riskianalyysiä tai –tarkastelua (62%)
 - Tehdään toiminnan kannalta kriittisille hankinnoille (25%)
 - Muu mikä: ”Suoritetaan tarvittavassa laajuudessa kaikille hankinnoille arvosta riippumatta.”
- Sopimusmekanismit olivat yleisimpiä riskienhallintakeinoja.
- Sopimusten seuranta oli systemaattista ainoastaan yhdelle vastaajista.
 - Yli puolella vastaajista ei ollut sopimusten seurannalle vakiintunutta toimintamallia.
- Kriittisiksi hankinnoiksi mainittiin mm.:
 - **Paloautot** ja niiden kalusto, huoltopalvelut, polttoaineet, varaosat, varusteet, paloasemat.

Riskienhallintakeinot:

Hankintojen kannalta keskeisiä riskejä:

Vastaajien näkemyksiä:

Arvioi asteikolla 1-5 , kuinka tärkeitä seuraavat näkökulmat ovat pelastuslaitoksen hankintojen osalta.

	1	2	3	4	5	Keskiarvo
Ei merkitystä	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	
Vastuullisuus	0	2	0	2	4	4,0
	0,0%	25,0%	0,0%	25,0%	50,0%	
Huoltovarmuus	0	0	0	1	7	4,9
	0,0%	0,0%	0,0%	12,5%	87,5%	
Energiaomavaraisuus ja -tehokkuus	0	1	2	5	0	3,5
	0,0%	12,5%	25,0%	62,5%	0,0%	
Suunnittelu	0	0	0	2	6	4,8
	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	75,0%	
Hankinnan hinta	0	0	1	2	5	4,5
	0,0%	0,0%	12,5%	25,0%	62,5%	
Hankinnan laatu	0	0	0	2	6	4,8
	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	75,0%	

Asteikko:

Ei merkitystä (arvosana 1) - Merkittävä (arvosana 5)

Havaintoja ja johtopäätöksiä tuloksista:

- Hyvinvointialueiden tuki ja osaaminen ohjaa myös pelastuslaitoksien hankintatoimintaa.
- Suunnittelussa kuullaan loppukäyttäjiä
 - Myös huolto ja tekniikan puoli huomioidaan suunnittelussa → tukee huoltovarmuutta ja varautumista
- Hankinnoille ei lähtökohtaisesti tehdä alustavia riskianalyysyjä.
 - Riskien hallintaa varten on kuitenkin käytössä työkaluja.
 - Kriittisten hankintojen ja toiminnan jatkuvuuden kannalta tärkeää
 - Tunnistetaan toiminnan kannalta kriittiset hankinnat ja mahdolliset riskitekijät
- Sopimusten seurannalle ei ole juurikaan vakiintuneita toimintamalleja, vaikka toimittajien kyvykkyys toimia sopimuksen mukaan nousi yhdeksi tunnistetuksi riskiksi.
 - Sopimusten seuranta on tärkeää mm. hankintojen vaikuttavuuden kannalta
 - Hankinnoille seurattavat mittarit ja säännöllinen seuranta. (Haasteena resurssit)
- Kestävät hankinnat vaativat erityisosaamista → suunnittelu tärkein vaihe
 - Haasteena pelastuslaitoksien rajalliset resurssit
 - Markkinavuoropuhelu on tärkeä työkalu kestävien hankintojen suunnittelussa
 - Kaikki vastaajista osallistuneet markkinavuoropuheluun toimittajien kanssa, mutta markkinavuoropuhelua ei koettu kovin tärkeäksi työkaluksi.

Ole kuulolla:

- VASARA mukana myös Finnsec-messuilla
 - Hankintaseminaari 8.10.25
- Hankkeen loppuseminaari lokakuussa
 - Hankejulkaisun ja työkalun esittely
 - Tarkempi tiedotus syksyn aikana

Euroopan unionin
osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

Satakunnan
hyvinvointialue

Vapaa sana

- kysymyksiä, ajatuksia tai kommentteja

VASARA - Pelastuslaitosten hankintojen vastuullisuusarviointityökalu

Kiitos!

Lisätietoja hankkeesta:

Teija Sukusaari
Projektisuunnittelija/ Satakunnan pelastuslaitos
teija.sukusaari@sata.fi
p. 041 732 3518

Satakunnan pelastuslaitos & **VASARA**-hanke

SATAKUNTALIITTO
Regional Council of Satakunta

Euroopan unionin
osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

**Satakunnan
hyvinvointialue**